

ผลของการสอนจิตรกรรมที่มีต่อการรับรู้ทางศิลปะศึกษา
ของผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชราบ้านบางแค

นางอรุพรรณ ทรัพย์ปรุง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาศิลปะศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2539

ISBN 974-633-174-4

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

EFFECTS OF TEACHING PAINTING ON ART EDUCATION PERCEPTION
OF THE ELDERLY IN BANGKAE HOME FOR THE AGE

MRS. JARUPHAN SUPPRUNG

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Education

Department of Art Education

Graduate School

Chulalongkorn University

1996

ISBN 974-633-174-4

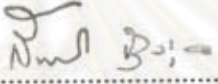
หัวข้อวิทยานิพนธ์ ผลของการสอนจิตรกรรมที่มีต่อการรับรู้ทางศิลปะศึกษาของผู้สูงอายุใน
สถานสงเคราะห์คนชราบ้านบางแค

โดย นางจรรยาพรหม ทรัพย์ปรุง

ภาควิชา ศิลปศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ดร. สันติ คุณประเสริฐ

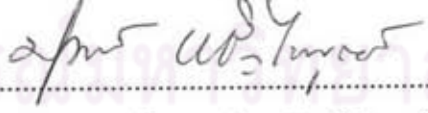
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร. สันติ กงสุวรรณ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร. อำไพ ตีรณसार)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(อาจารย์ ดร. สันติ คุณประเสริฐ)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปุณณรัตน์ พิชญไพบุลย์)

จารุพรรณ ทรัพย์ปรุง : ผลของการสอนจิตรกรรมที่มีต่อการรับรู้ทางศิลปะศึกษาของผู้สูงอายุ
ในสถานสงเคราะห์คนชราบ้านบางแค (EFFECTS OF TEACHING PAINTING ON ART
EDUCATION PERCEPTION OF THE ELDERLY IN BANGKAE HOME FOR THE AGE)
อ.ที่ปรึกษา : อาจารย์ ดร.สันติ คุณประเสริฐ, 204 หน้า ISBN 974-633-174-4

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการสอนจิตรกรรมที่มีต่อการรับรู้ทางศิลปะศึกษาของ
ผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชราบ้านบางแค

กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นสมาชิกและสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม
อาชีพบำบัดของสถานสงเคราะห์คนชราบ้านบางแค ในปี พ.ศ.2538 และมีความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมการ
เรียนการสอนจิตรกรรม จำนวน 20 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 10 คน เครื่องมือที่
ใช้ในการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วยแผนการสอน ซึ่งกำหนดเนื้อหากิจกรรมตามหลักการจัด
องค์ประกอบศิลป์ รวม 6 แผน แบบประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอน 4 แบบ ได้แก่ 1) แบบ
สอบถามความรู้ 2) แบบสังเกตพฤติกรรมด้านกระบวนการในการปฏิบัติงาน 3) แบบสังเกตพฤติกรรมด้าน
ลักษณะนิสัยในการปฏิบัติงาน และ 4) แบบตรวจผลงาน และแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้สังเกตการณ์
เกี่ยวกับผลของการสอนจิตรกรรม ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง แล้วนำข้อมูลมาทำการ
วิเคราะห์ โดยคำนวณหาค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เปรียบเทียบ
ความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจิตรกรรมของผู้สูงอายุที่ได้รับการสอนจิตรกรรมตามแผนการสอน
อยู่ในระดับดีมากในทุก ๆ ด้าน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การสอนจิตรกรรมมีผลต่อการรับรู้ทางศิลปะศึกษาของ
ผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชราบ้านบางแค
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจิตรกรรมของผู้สูงอายุที่ได้รับการสอนจิตรกรรมตามแผนการสอน
สูงกว่าผู้สูงอายุที่ไม่ได้รับการสอนจิตรกรรมตามแผนการสอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. ผู้สังเกตการณ์มีความเห็นเกี่ยวกับผลของการสอนจิตรกรรมว่ามีความเหมาะสมกับผู้สูงอายุ
มากที่สุด และได้เสนอแนะเพิ่มเติมว่า ควรจัดแสดงผลงานจิตรกรรม และควรมีการอบรมเจ้าหน้าที่ให้มี
ความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะศึกษาอย่างต่อเนื่องในสถานสงเคราะห์คนชราบ้านบางแค

ภาควิชา..... ศิลปศึกษา
สาขาวิชา..... ศิลปศึกษา
ปีการศึกษา..... 2538

ลายมือชื่อนิสิต.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

C 643775 : MAJOR ART EDUCATION

KEY WORD : TEACHING / PAINTING / ART EDUCATION PERCEPTION / THE ELDERLY /

BANGKAE HOME FOR THE AGE.

JARUPHAN SUPPRUNG : EFFECTS OF TEACHING PAINTING ON ART

EDUCATION PERCEPTION OF THE ELDERLY IN BANGKAE HOME FOR THE AGE.

THESIS ADVISOR : SANTI KHUNPRASERT, Ed. D. 204 pp. ISBN 974-633-174-4

The purpose of this research was to study the effects of teaching painting on art education perception of the elderly in Bangkae Home for the Age.

The samples included 20 elderly members in Bangkae Home for the Age whom usually attained the occupational therapy which offered in Bangkae Home for the Age in 1995 and desired to participate in teaching painting activities. The samples were divided into the experimental group and the control group. The instruments which the researcher constructed consisting of the 6 lesson plans in which the contents were based on the principles of composition, 4 achievement evaluation forms : 1) knowledge questionnaire, 2) working process behavioural observation form, 3) working habit behavioural observation form, 4) product evaluation form, and the opinionnaire for the observer concerning the implementation in teaching painting. The obtained data were analyzed by means of percentage, arithmetic means, standard deviations and t-test with a statistical significant difference at the level of .05.

The findings found that

1. The achievement of learning painting of the elderly whom were taught painting by using the lesson plans were at very good level. This finding showed that teaching painting had effected on art education perception of the elderly in Bangkae Home for the Age.
2. The achievement of learning painting of the elderly whom were taught painting by using the lesson plans, were higher than the achievement of learning painting of the elderly whom were taught painting without using the lesson plans, with statistically significant difference at .05 level.
3. The observers suggested that the effects of teaching painting were the most suitable for the elderly and that there should be painting exhibition and the training program of teaching art education for the officers.

ภาควิชา..... ศิลปศึกษา.....
สาขาวิชา..... ศิลปศึกษา.....
ปีการศึกษา..... 2538.....

ลายมือชื่อนิสิต.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยได้รับความเมตตาให้การช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากอาจารย์ ดร. สันติ คุณประเสริฐ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร. อำไพ ติรณสาร และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปุณณรัตน์ พิชญไพบุลย์ ซึ่งได้กรุณาให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่าง ๆ ประกอบการวิจัยและการปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์ รวมทั้งได้รับความกรุณาจากอาจารย์ ดร. นงลักษณ์ วิรัชชัย ให้คำแนะนำด้านสถิติเพื่อการวิจัย และได้รับความกรุณาจากบัณฑิตวิทยาลัยช่วยอำนวยความสะดวกในการติดต่อประสานงานเกี่ยวกับการวิจัย และให้เงินทุนสนับสนุนการวิจัย ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาที่ท่านมอบให้เป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร. วิรัตน์ พิชญไพบุลย์ ศาสตราจารย์อุ้นตนา พคุณ รองศาสตราจารย์อารี สุทธิพันธุ์ และรองศาสตราจารย์กำจร สุนพงษ์ศรี ที่ได้กรุณาสละเวลามาทำการตรวจแก้ไขและให้คำแนะนำในการปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ประจำภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้ความรู้และให้คำแนะนำที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ยิ่งต่อการวิจัยมาโดยตลอด

ขอกราบขอบพระคุณคุณรัชนี ปิยารมย์ ผู้ปกครองสถานสงเคราะห์คนชราบ้านบางแค คุณจินตนา เหล่าสันตติ ผู้อำนวยการศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุดินแดง คณะเจ้าหน้าที่ และผู้สูงอายุทุกท่าน ที่กรุณาให้ความร่วมมืออย่างดียิ่งในการวิจัย

ขอขอบคุณนายคมกฤษ ทรัพย์ปรุง และเด็กชายภควัต ทรัพย์ปรุง ที่ได้ให้การช่วยเหลือในทุก ๆ ด้าน รวมทั้งการจัดพิมพ์วิทยานิพนธ์เล่มนี้จนเสร็จสมบูรณ์

สำหรับประโยชน์และคุณค่าของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอบพระคุณเป็นเครื่องบูชาแด่คุณพ่อฉลาด พรหมภัทร ซึ่งล่วงลับไปแล้ว และคุณแม่ประภาภรณ์ พรหมภัทร ผู้ชี้ทางสว่างแก่ชีวิต โดยสนับสนุนให้ได้รับการศึกษา จนมีโอกาสมหาวิทยาลัยการศึกษามาถึงขั้นนี้

จารุพรรณ ทรัพย์ปรุง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ณ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	7
สมมติฐานในการวิจัย.....	7
ขอบเขตของการวิจัย.....	7
ข้อตกลงเบื้องต้นของการวิจัย.....	8
ข้อจำกัดของการวิจัย.....	8
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	9
2. งานวิจัยและวรรณคดีที่เกี่ยวข้อง.....	10
ผู้สูงอายุ.....	10
การสอนศิลปศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ.....	21
จิตรกรรมกับผู้สูงอายุ.....	70
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	74
3. วิธีดำเนินการวิจัย.....	84
การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน.....	84

สารบัญ (ต่อ)

การประเมินความต้องการในการเรียนการสอนจิตรกรรม ของผู้สูงอายุ.....	85
การกำหนดกลุ่มตัวอย่างประชากร.....	87
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	88
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	102
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	103
การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	105
4. การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	106
ตอนที่ 1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจิตรกรรมของกลุ่มทดลอง.....	106
ตอนที่ 2 ความแตกต่างระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจิตรกรรม ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม.....	122
ตอนที่ 3 ความคิดเห็นของผู้สังเกตการณ์เกี่ยวกับผลของการสอน จิตรกรรม.....	136
5. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	137
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	137
สมมติฐานของการวิจัย.....	137
กลุ่มตัวอย่างประชากร.....	137
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	138
วิธีการดำเนินการวิจัย.....	138
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	141

สารบัญ (ต่อ)

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	141
สรุปผลการวิจัย.....	141
อภิปรายผลการวิจัย.....	143
ข้อเสนอแนะ.....	148
รายการอ้างอิง.....	149
ภาคผนวก	
ก หนังสือราชการที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย.....	160
ข รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในการวิจัย ผู้ให้ข้อมูลเบื้องต้น เกี่ยวกับผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชราบ้านบางแค และ ผู้สูงอายุที่ร่วมปฏิบัติกิจกรรม.....	166
ค แบบสัมภาษณ์ความต้องการในการเรียนการสอนกิจกรรม ของผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชราบ้านบางแค.....	170
ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	174
จ ภาพกิจกรรมการสอนกิจกรรมที่มีต่อการรับรู้ทางศิลปศึกษาของ ผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชราบ้านบางแค.....	200
ประวัติผู้เขียน.....	204

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 จำนวนและร้อยละของประชากรที่คาดประมาณ โดยสมมติฐานภาวะเจริญพันธุ์ระดับกลาง.....	2
2 สถิติการรับผู้สูงอายุเข้าพักอาศัยในสถานสงเคราะห์คนชรา ปีงบประมาณ 2538.....	19
3 แสดงค่าสัมประสิทธิ์แห่งความเที่ยงของแบบสอบถามด้านความรู้ ในการปฏิบัติงานจิตกรรม ก่อนการสอนจิตกรรม.....	98
4 แสดงค่าสัมประสิทธิ์แห่งความเที่ยงของแบบสอบถามด้านความรู้ ในการปฏิบัติงานจิตกรรม หลังการสอนจิตกรรม.....	99
5 แสดงค่าสัมประสิทธิ์แห่งความเที่ยงของแบบสังเกตพฤติกรรมด้านกระบวน การในการปฏิบัติงานจิตกรรม หลังการสอนจิตกรรม.....	99
6 แสดงค่าสัมประสิทธิ์แห่งความเที่ยงของแบบสังเกตพฤติกรรมด้านลักษณะ นิสัยในการปฏิบัติงานจิตกรรม.....	100
7 แสดงค่าสัมประสิทธิ์แห่งความเที่ยงของแบบตรวจผลงาน ในการปฏิบัติงานจิตกรรม.....	100
8 จำนวนและค่าร้อยละในการตอบแบบสอบถามความรู้ในการปฏิบัติงาน จิตกรรม ของกลุ่มทดลอง ก่อนการสอนจิตกรรม และหลังการสอนจิตกรรม.....	107
9 ค่ามัชฌิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนการตอบ แบบสอบถามความรู้ในการปฏิบัติงานจิตกรรม ของกลุ่มทดลอง ก่อนการสอนจิตกรรม และหลังการสอนจิตกรรม.....	109
10 จำนวนและค่าร้อยละตามระดับคะแนนของพฤติกรรมด้าน กระบวนการในการปฏิบัติงานจิตกรรมของกลุ่มทดลอง.....	111

สารบัญตาราง (ต่อ)

11	คำมัชฌิมเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมด้าน กระบวนการในการปฏิบัติงานจิตรกรรม ของกลุ่มทดลอง.....	113
12	จำนวนและค่าร้อยละตามระดับคะแนนของพฤติกรรมด้าน ลักษณะนิสัยในการปฏิบัติงานจิตรกรรมของกลุ่มทดลอง.....	114
13	คำมัชฌิมเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมด้าน ลักษณะนิสัยในการปฏิบัติงานจิตรกรรมของกลุ่มทดลอง.....	117
14	จำนวนและค่าร้อยละตามระดับคะแนนของพฤติกรรมด้านการ สร้างผลงานที่ได้จากการตรวจผลงานการปฏิบัติงานจิตรกรรม ของกลุ่มทดลอง.....	119
15	คำมัชฌิมเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมด้านการ สร้างผลงานที่ได้จากการตรวจผลงานการปฏิบัติงานจิตรกรรม ของกลุ่มทดลอง.....	121
16	จำนวน ค่าร้อยละ คำมัชฌิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากการตอบคำถามถูกต้องของกลุ่มควบคุม ในการตอบแบบสอบถาม ความรู้ ฯ ก่อนลงมือปฏิบัติจิตรกรรม.....	122
17	ผลการทดสอบความแตกต่างของคำมัชฌิมเลขคณิตของคะแนน ความรู้เดิมเกี่ยวกับการปฏิบัติงานจิตรกรรมของกลุ่มทดลองและ กลุ่มควบคุม.....	123
18	จำนวนและค่าร้อยละตามระดับคะแนนของพฤติกรรมด้าน กระบวนการในการปฏิบัติงานจิตรกรรมของกลุ่มควบคุม.....	124
19	คำมัชฌิมเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมด้าน กระบวนการ ในการปฏิบัติงานจิตรกรรมของกลุ่มควบคุม.....	126

สารบัญตาราง (ต่อ)

20	จำนวนและคำร้อยละตามระดับคะแนนของพฤติกรรมด้าน ลักษณะนิสัยในการปฏิบัติงานจิตรกรรมของกลุ่มควบคุม.....	127
21	ค่ามัชฌิมเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมด้าน ลักษณะนิสัยในการปฏิบัติงานจิตรกรรมของกลุ่มควบคุม.....	130
22	จำนวนและคำร้อยละตามระดับคะแนนของพฤติกรรมด้านการ สร้างผลงานที่ได้จากการตรวจผลงานการปฏิบัติงานจิตรกรรม ของกลุ่มควบคุม.....	132
23	ค่ามัชฌิมเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมด้านการ สร้างผลงานที่ได้จากการตรวจผลงานการปฏิบัติงานจิตรกรรม ของกลุ่มควบคุม.....	134
24	ผลการทดสอบความแตกต่างของค่ามัชฌิมเลขคณิตของคะแนน ของผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียนจิตรกรรมของกลุ่มทดลองและ กลุ่มควบคุม.....	135
25	จำนวน คำร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากการตอบแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้สังเกตการณ์.....	136

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

ภาพ

1	แผนภาพแสดงขั้นตอนการวางแผนการเรียนการสอนผู้ใหญ่ 5 ขั้นตอน ของ Brundage และ Mackeracher (1980).....	65
2	ภาพผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชราบ้านบางแค ขณะปฏิบัติ จิตรกรรมภาพหุ่นนิ่ง "ส้ม" ตามแผนการสอนที่ 1.....	200
3	ภาพผลไม้ "ส้ม" ของ พ.ต.ท. วรณะ ชลนุรักษ์ อายุ 75 ปี ศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุดินแดง.....	201
4	ภาพผลไม้ "ส้ม" ของนางบุญช่วย วานาจ อายุ 80 ปี สถานสงเคราะห์คนชราบ้านบางแค.....	201
5	ภาพผลไม้ "แตงโม" ของนางสาวปรางณี สุระชาติกุล อายุ 73 ปี สถานสงเคราะห์คนชราบ้านบางแค.....	202
6	ภาพ "ดอกไม้" ของนางสาวสายหยุด จินดารัตน์ อายุ 70 ปี สถานสงเคราะห์คนชราบ้านบางแค.....	202
7	ภาพ "แจกันดอกไม้" ของนางสาวอดิษฐ์ ชูถาวร อายุ 64 ปี สถานสงเคราะห์คนชราบ้านบางแค.....	203

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย